

ЦРНОГОРАЦ

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 38.

На Цетињу у Суботу 14. Октобра (26. Листопада) 1872.

ГОДИНА II.

ЦРНОГОРАЦ, издава један пут недељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по г. ф. 3; четврт г. ф. 1. 50. и. За СРБИЈУ год. ф. 7; по г. ф. 3. 50. и; четврт г. 1. 75. и. За све друге земље год. ф. 8; по г. ф. 4; четврт г. ф. 2. За описе плаћа се за ред 5 новчића. Донеси, предплата и све партићине шиљу се уредништву на Цетиње преко г. Петра Рамадановића у Београду.

НОВИНЕ О НАШОЈ РАЗМИРНИЦИ С ТУРСКОМ.

Мора ће нам свако признати, да ми најбоље, до најистиније појединости, знамо о црногорско-турском сукобу на Липову. Исто тако признаће нам се, да ми немамо узрока, да будемо неискрени у извјештајима о боју липовском. Црногорци су нападнути, дакле неморамо ствар изврћати бојећи се, да не падне кривица због сукоба на Црну Гору; Црногорци су сјајну побједу одржали, дакле нијесмо у оном неповољном стању, да би морали покривати срамоту своју; Црногорци су напомињетку славно познати јунаци и браниоци своје кршне отачбине против свакојега нападача, дакле било би неумјесно, да их претстављамо као мирољубиве у том случају. Можемо дакле с правом очекивати, да се извјештајима у нашем листу покљони потпуна вјера, и то од свакога, а нарочито од српских листова.

При свем том ми видимо у нашијем листовима, па и једном листу, који је нама по растојању најближи, вјести о липовском боју из лондонског „Тајмса“ из цариградског „Хералда“, из пештанског „Лојда“, и т. д. А све те вјести савршено су неистините и према нама непријатељским духом задазнуте. Јер ту се каже, да су Црногорци били нападачи, да је 3000 Црногораца нанало колашњинске Турке, па да су тек 18 Турава убили, да су за вријем сузбијени далеко у своју границу гоњени од Турава, да је црногорски агент у Скадру „отеран“ и т. д. А зна се, да је 3000 царскога низама, осим башибозука, прешло нашу границу, да су Турци били сузбијени оставивши на бојашту много мртвих и многу убојну опрему, да је турска влада изјавила нашем

агенту, да Скадар остави, да наш агент није хтио то учинити, док није добио позив од своје владе, и т. д. Па и да се није све то знало у оном часу, кад су они страши својим ове вјести донијеле — дужност је била српскога листа, ако не да причека истинити извјештај, а оно за први мах, да извјештаје листови познате боје предузетне са сумњом, и да их пропрати са својим мислима. Но и ако тај поступак нашијех листова сматрамо погрешком, ми се надамо да ће је они према истинитом стању ствари поправити, и ми је приписујемо више случају, него каквој намјери, која би нама морала бити неповољна.

За то о томе нећемо ни да говоримо, него се обраћамо страному а нарочито сусједному аустро-угарском познатарству.

Шта они говоре о нашијем пограничњем сукобима с Турцима, који су са липовским бојем крајност достигли? Црње ништа не може бити. Руже наш народ, нашу владу и изјављују своје симпатије према Турској, која је сирота непрестано узнемирена од свога дивљачког сусједа. То је кратки смисао, јер све што смо читали у тијем листовима, ми не би могли не само да нас него ни за мјесец дана поновити. Али, можда за то, што су удаљенији од нас, они су у неколико и блажији, него мађарски листови.

„Н. Лојд“, лист мађарске владе, преставља нас прије свега као изазиваче свију немира пограничњих а за тијем, ни мање ни више, позива владу турску, да употреби сву своју енергију, па да један пут учини крај не само Црној Гори, него и свима покретима лавевским, наравно незатајући јој потребне услуге од своје стране, јер је и Андрија у својој познатој бесједи у делегацији очитовао, да ће према

Турској наставити аустројску традиционалну политику.

Вјештији државника, него што су мађарски, можда би ово оцртавање свога органа назвали исполитичним, а ми кажемо да је са свијем искрено.

Друго је питање, је ли такво расположење оправдано и коме може оно највише шкодити.

Ко хоће здраво и присто да суди, сваки ће признати, да се такво непријатељско расположење не може оправдати. Јер бар то се не може порицати, да је Црна Гора, „а ли по својој вољи или по сили околности“, то не питамо, од posljedњег рата до данас најужданије чувала мир. Ми смо прошли пут за доказ томе навели њен свестрани унутрашњи напредак, који једино може плод мира бити. За доказ наводимо данас још и све међународне уговоре, о којима Црна Гора с Аустројом преговара, а о њекијема је већ уговорила.

Би ли могла то Црна Гора чинити, да је она дивље гњављено сталнијех немира, као што је углађени мађарски официозни лист назива? И би ли се Аустро-Угарска имала рашта пуштати у међународне уговоре с онавном државом?

С друге стране зна већ данас и окати и глухи, да је Турска и само Турска једини извор свију немира, који се на ове стране тако често појављују. То је турска влада морала признати и признала је нашој влади и овом приликом и писмено и преко свога парочитог посланика. Шта гони дакле мађарски лист, да оштрим суровијем изразима необлагодорођена осјећања покаже цијеломе свијету, како слабо утиче на Арпадове потомке савремена образованост? И још то чини орган мађарске владе, владе, која хоће да нам

ПОДЛИСТАК.

СРЕЋА И НОВАЦ.

II.

ИНТЕРИЈЕ СТАРОГА БРОКЕРА.

(Наставак од бр. 37.)

— Нијесу, да богме! учини Мерсен, смијући се напавности старог професора, и не могу бити на мене адресиране, почем их ја отправљам.

— Ко ме?

— Како! коме? мени се чини, учитељу, да се ово, осим мене, никог другог не тиче и почињем да примећувам, да су вам питања доста неупутна!

— Да боље вам стоји, да одговорите, постави Брокер, са оном истом мирношћу; па тај начин, ви ћете се изјаснити пред оштрим, који буде имао право, да вас испитује, па, ако су хартије донета ваше, ви ћете их, без сумње, добити патраг.

— Ја не ћу ником да се исповједим и ви ћете ми их овог часа дати, чујете ли! дераше се Мерсен, бога већ љутита бјеше обузела. Одмах ћемо отићи к вама и не ћу се никојом од вас одмичати, док хартије не буду у мојим рукама... па ма вам кућу, од два до врха, претурну!

— Хартије су на безбједном мјесту и узаша да се трудити да их тражите, рече Брокер хладно. Али није пужно, да ми пријетите; ја сам готов, да вам их повратим, ако ми докажете, да су ваше и да не потпишете никак-

ви посао, које би закони осуђивали и поштеће одбацивали.

— Господине! ви далеко залазите! повика Мерсен.

— Никако! Ја сам тако увјерен о вашој честитости, да се извјесно падам, да ћете ми ви, још данас, дати доказе, које вам интем и који су пужни да скину с мене одговорност, коју сам, сам себи наметнуо.

— А ако вам их ја не бих дао?... питаше Мерсен лагано.

— То је немогуће! Ви би онда признали, да хартије нијесу ваше, али да сте и сам умјешани у какви заплетени посао, који неприличан поштењом човјеку. Међутим, ако ми ви из ког му драго узрока, не дате данас те доказе, сјутра ћу предати хартије власти, која има права да их прегледа.

Мерсен бјеше потрвен последњијем старчевијем ријечма. Најпослије промуча мало па рече:

— Овако важан разговор не можемо овдје продужити. Хајте за мном; ја ћу вам доказати, да су хартије моје и објаснићу вам, како сам се умјешао у посао, који ћете ви, без сумње осуђивати, али у који сам ја више пријевао увучен. Видјећемо, хоћете ли и даље остати у тој намјери, да обемистите једну породицу, којој се показујете толико одапи и која вас је свагда као пријатеља предустрела.

Мерсен се у овај мах, не претварање, него говораше цијелу истину. Па с тога ове ријечи више придобиле доброг старог Брокера, него што би то учинила највећа финоћа каквог препаљеног дипломата. Не могући да

остане равнодушан на овакво очајање, које остатак гордости једва угушаваше, он узе руку Мерсену, за ког је мало прије хтјео да се покаже неумитан и стеже је пријатељски.

— Немојте очајавати, рече му; калите ми све искрено, па ће се још, можда, ствар окрепуту и на боље, него што сте се ви надали.

Ова изјава симпатије, скоро пријатељство, у оваквом тренутку, од стране човјека, кога је он свагда наусито предустретао, јави гању Мерсену. Код људи, који нијесу од природе хрљиви, него које су несрећне околности окрепуте с правог пута, наступу кадгод тренуци умора, у којима би човјек хтјео да се отресе мрског живота, са ког у души мора да првени. Провиђење је хтјело, да Брокер застане Мерсену управо у једном од овијех тренутака малксалости душевне. Уочи тог дана имао је са Риствином живу препирку око суме, коју је наљало да положи у касу оног друштва, у које су обојица спадали. Ова сума, последњи и малени остатак мираза Олимпиног, бијаше све, су чим је Мерсен имао да располаже, јер његова лична имаовина, од које му оста кућа, и то под лугом, бјеше још давно пропала у бездну спекулације. Прије него што ће се посљедње и једине његове наде, одрећи, тутор госпођице ван Лимпен показа велико неповјерење и жељаше боље да сазна резултат посљедњег њиховог покушаја. Његов друг се учини, као да је уврћен овиме неповјерењем, и пребављаше му, да му је неблагодаран Мерсен, који и онако не бјеше јакот карактера, усљед многе туге, и борбе свакојаке, што је претрпιο, ослабе још већма и обећа му се, да ће док се

се покаже пријатељска, и тражи у замијену пријатељство наше!

Исто као што се не може оправдати тако понашање, исто тако очевидно је, да је оно на штету једино опијема, којијема онакви органи служе. Нама не може оно ништа шкочити. Напротив владама, које то наређују, или бар допуштају, очевидно не иде у прилог. Јер такво насртање мора изазвати не само у нас словенских, него и у наше браће у Турској, неповјерење, шта више непријатељство против њих. А могу ли они желети то? Ми не би рекли.

Страпо поштарство са гледишта људскога изазива још веће негодовање наше. А неке француске новине у толико више, што су оне још и републиканске, и што њихов народ од како га Немци погазише, трпчи сличан бол нашега народа. Синови француског народа, који хоће да су у слободоумљу предводници, који се подижу над временом народности, па хоће да стварају задругу људства, ти синови не би требали да заштитију Турску, која је тавница слободе толикијех милиона Хришћана, не би требало да дичу грају на Црну Гору, која тек брани своју слободу од варварскога насртања. Њима би приличије било, да нас кору, што неведеме већ једанпут, да ону браћу нашу ослободимо из оне тавнице и да нас потпомажу у томе, јер човјечанство, о којем они толико лијепојех идеја имају, остаће све дотле пониже, догод се сви народи сваки у својој слободи не узмогу братски поздравити. Ако и јесу поједине владе у власти, да народе још у ропству драге, бар поштарство, ова најсветија ствар, као израз мисли и осјећања народних, треба да стоји на својој висини, па да се у правља узвишеним задатком својим, а не да се руководи гријешнијем поцем бездушних власника. А на жалост видимо да је тако.

Ово рекосмо, изазвани цитирањем неких новина, више из сажалења према жалосном стању једнога дијела демократије поштарства, него што би се бојали од њих за нашу народну ствар. Наша отвар мора побједити, јер је она праведна, и јер смо ми сви увјерени, да је наше спасење у нама самијема. Усе и у своје кљусе — баже народ. Гдје се слобода дарива, ту се води само трговина с њом. Права је слобода, коју сам народ себи извојује. Та је најслађа, јер је своја мука.

Он — Риствин — врати с пута ставити му на расположење све што још има.

Мерсену, при оваквом душевном расположењу, била би велика олакшица, да се исподједи човјеку поштом као што је био Брокер. Он — Мерсен — одавно живљах у свијету, коме морална начела бјеху непозната; он непрестано слушах, како се, са уопријем постојанством, бране начела сасвијем противна здравом разуму и праву човјечанском. Па е тога је већ боје почео сумњати о гласу своје сопствене савјести и већ скоро је био до тога дошао, да није могао разликовати шта је право и законито а шта ли противно овом. Дакле савјети брокерови бјеху му двојном вужни: да му помогну повратити уважање самог себе и да га ослободе положаја, који сваки дан постајаше неспособији. Риствин, да би га боље наговорно, обмањивао га је варљивом надом да ће он бити у стању, кад Олимпија постале пунољетна, да јој преда своје турске рачуне сасвијем потпуно. А сад Мерсен ту паду сасвијем изгуби и посао, који бјеше предузео, показа му се у свој његовој наготи, т. ј. као највећа пријевара.

Он одведе учитеља у собу његовог ортака, па, отворивши орман, који нам је Хенрих показао и од ког је он други кључ посио уза се, извуче неки оловни завијутак, у свему излик на онај, што је Мипа нашла, и запечаћен истијем печатима.

— Сад не можете више одржати да су хартије моје, рече, јер завој и печати морају овакви исти бити.

Донста, одговори Брокер, принуђен сам

СВЕСЛАВЕНСТВО.

„Свеславенство“ — то је онај цијеломе свијету познати баук, који се већ више година привиђао аустро-угарским државницима. И у пошљедњој колони словенској у Аустрији и па свакој стопи балканске земље, они су налазили руске рубље, које су на крилима свога орла разносиле идеју „панславизма“. Словени уопште, а српски народ особито заман је изјављивао и духом својих тежња показивао, да је толико исто наклоњен тој идеји, колико је ли вољан подносити дапањше туђинско господарство над собом. А сувише још, досад је очевидно било, да је политички панславизам дапање ствар немогућа. Али то ипак није ништа сметало правди бечко-петтанској, да наш народни рад у најскромнијим границама прогласи панславистичким тежњама, које су управљене против њепога живота и останака. То је био било потребно, да оправда тијем угњетавање својих словенских народа и своју непријатељску политику према Хришћанима на истоку.

И баш с тога, што је то цијеломе свијету познато, морало је свакога јако изненадити она ријеч грофа Андришије у делегацијама, „да панславистичке тежње у руским политичким круговима не налазе више помоћи“. Дакле налазиле се, али сада више не!

Скоро сви листови словенски одавали су се овим ријечима г. Андришије. Ми ћемо овђе навести од свих једну, као најзначајнију изјаву, наиме писмо познатог руског новинара Погодина, које је писао „Московским вједомостима“, и које гласи:

„Све руске новине донијеле су из Петте један телеграм од 14. Септембра о изреци Андришијевој: „да панславистичке тежње у руским политичким круговима не налазе више никакве помоћи“.

Руске новине могу овом приликом грофа Андришије тијем увјерљивим утјешити, да свјовданији кругови, високи као и ниски ни најмање симпатије немају за панславистичке тежње, да управо у нас и нема никакве панславистичке странке, о којој немачки и мађарски листови тако често знају приповједати.

Може се слободно тврдити, да у нас нема ваљда ни једнога човјека, који би панславизам у таквоме смислу схваћао од каквога грофа Андришије замире. Али нас свијесни дио од 80 милиона рускога народа, без разлике странака, или боље рећи, без обзира на његове различке теорије, — јер странака у нас и нема — жели правдо Словенима сва права и повластице, које му у опште као држављанину деветнаестог вијека припадају, или бар она права, која уживају владајућа племена, с којима су у свези Славени у Аустрији и Угарској, у Турској, у Саској и Пруској.

да вјерујем, да су ваше. Желно би да ми и то овако лако докажете, као ово прво.

— И ја би, рече Мерсен тужно. Међутимјем надам се кад ме будете саслушали прије ћете бити склоњени да ме сажалевате, него ли да ме осуђујете.

Давни пак старцу да оједне насрам њега, несрећник стаде казивати, како је страдао и обмањиван био са своје лажерности. Казиваше како је, расточивши своју имаовину и обмањут обећањима неке пробијелете Риствина, кога му судба на пут стави, дошао па ту мисао да уложи капитал Олимпи, ког је он био тотор. Он причаше његове сањарије, како ће злато да се пресиније преко руку и милиони да се слажу у његову касу, а за овимјем ће да напусти живот пул чара, који се сад завршиваше банкротством и безначајем. Казиваше даље како је, својом лудом наглосћу, упропастио његову тежњу, коју љубљаше као своју рођену кћер и за коју је, више него ли за себе, грабљено да стече то колосално имање, без ког он не могах срећу да замисли. Најпослије рече, како је као играчи, који улажући последњи дукат падају се да поврате све шта су дотлије изгубили, хтјео, очајничкијем покушајем, да поврати бар Олимпијину имаовину и како је заслењен очајањем и наведен лажним Риствиновим разложима, пристао да служи, као оруђе, друству, које се бјеше у земљи саставило, да ради на контробанди. И сад је, као и у свима предузећима, у која га је Риствин увлачио, Мерсен, одмах у почетку морао да уложи изјесну суму новаца у размјену за изјесни број акција. Само што, некијем чудом, још не бјеше положио сву домену уложену

Још више кажем: праведним задовољењем њиховијех свомнијех жеља и законитијех права, за којима Славени теже, доспјеће се до општега мира и мирнога ријешења свију југословенских задата, која сада узнемирују толике министре, и која ће им, кад се ријеше, допустити да почину, ако па лаворикама, а оно на мрдвама (миртама). Јер доиста много је драгоцене крви пролила Јевропа за љубав тога сухог лишћа.

Панславистичкијех тежња — а у Русији. Гдје су дакле? Желе ли Чеси, Срби, Хрвати и т. д. да се политично прелију у Русију? Не! И то све јевропске владе знају врло добро, истп тако као што знају, да нема никаквијех панславистичкијех тежња ни у вишим, ни у нижим ни у средњим круговима Русије.

Панславистичке тежње налазе се само у партфељима дипломата, из којих се кад и кад пуштају, у Француској на пр., да се Јевропа засграпи, у Аустрији да се под тим изговором Славени угњетавају, у Грчкој и Турској као одвратливо срество против Русије.

Андришија је по свој прилици за то оно изрекао, да узколеба пријатељство Словена према нама. Али то неће успјети. Мимо свега другог сам здрав разум увјерава Словене, да руска влада, кад свима народима јевропским добра жели, као што је то доказала и једнако доказује, да је у толико више наклоњена Словенима, с којима су Руси везани крвљу, језиком и вјером.

Ја то кажем с обзиром на интелигентни дио словенских народа, а народ који позна ни такве странке, не да се ничим завести, јер ту срце срцу говори. Ми љубимо Словене и Словени љубе нас. Те је све. И ту политика нема никаква посла.

А што се тиче идеје, која се сада — Богу хвала — и у Русији и у свијема другим словенским земљама све више шири, идеја о потреби узајамности духовнога бића и рада, као што је видимо међу немачким племенима, идеја о потреби заједничкога културног језика, као што га имају Немци, Французи и Инглези на благостање народнога развитка и напретка, — ту идеју не могу они никојим начинком искористити, исто толико Андриши и Бајет данас, колико прије Метерних, Шварценберг, Комут и Бахањи. — *Naturam furca expellas, tamen usque redibit.*

Данас је дакле сарањеп „панславизам“, то страшно чедо маште или лукавости. Андришије је изјавио да га Русија не доји, а Погодин је отаговао, да га она није ни родила, дакле ни допла. По тијем признањем Андришијевим и отаговањем свију Словена, којијема је Погодин потпуно тумач, најјасније влази на видјело, да је панславизам чедо аустро-угарске политике, која га је Славенима тек подметнула, плавиз да га је она до сада употребљавала за срество против Словена. Одривајући га се данас, хоће ли се

суму, ма даје се већ тиме доста компромитовао, што је сам, својом руком, писао многе рачуне, који су сваке недјеље достављани остадијем улеовичарима, полагањем истијех на тајна — њема позната — мјеста, одкуд су их они узимали и шта је у својој кући имао пробе од разне робе, која је у земљу крадом уношена.

Брокер саслуша све до краја, не дајући никакву знаку: ни пријекора ни одобравања, кад Мерсен сврши он поћуга мало занешен дубокијем мислима.

— Сад видите, продужи Мерсен, пут, којим сам пошао, нема изласка. Ја припадам Риствину, који ме је компромитовао и осуђен сам до краја да идем путем, који ми је он назначио путем, који ме води извјесној пропасти и безначају. Од вас, дакле, зависи, да час прије дођу тај крај. Сјутра, ако ви хоћете, бићу предат суду, заједно са простијем лупежима, који ће ме називати њиховијем ортаком а свијет, заведећ, до сад моме богатству, обасиће ме грдвом и рећи ће ми да сам гори од њих.

— Г. Мерсен! учини Брокер достојанствено, да ли се то ви кајете, шта сте се неразумно помјешали у посао, која вам не приличи, или вам је жао што никакве користи нећете отуђити? Ако сте збиља намјерни да се оставите тијех спекулација, ге да стечете уважање код пошљедњијех људи, ја се надам да ћу вам моћи, мојијем савјетима, помоћи.

— Ја вас увјеравам, да ћу се, о сад, гушати сваке спекулације! одговори Мерсен. Али, додаде са горчином, што се тиче да заслужим поштовања код поштенлијех људи, то је немогуће, мој добра пријатељу. За мјесец дана Олимпија

одређи и те досадање своје политике против словенске? Да хоће за њу би најбоље било, јер у противном случају борба њених Словена против ње неће престати, а од Русије ће и по данас, као и данас чути, „да Русе са Словенима веже једна крв, једна језик, једна вјера.“

БОКЕШКИ ЗБОР.

(У позоришној дворани.)

КОТОР, 17. Септембра 1872.

Присутни: Г. г. чланови промишљателног одбора Фердо Жбутага, Стефан Бјеладновић, Мато Ђућин, пош Митар Зећ, И. Рачета и Ђеловић Петар.

Скупштинских чланова 120.

Ц. кр. повјереник Будисављевић.

Најстарији члан скупштине г. Стефо Бјеладновић поздравља скупштину добродошлицом и отвара сједницу у 10 сати прије подне, те позивље скупштину да изабере из своје средине председника, подпредседника и два перовође.

Већином гласова бијаше изабран за председника г. Фердо Жбутага; за перовође: Ђунио и Јово Накићеновић.

Пошто су изабрани часници заузели своја мјеста, г. председник благодари скупштину на указаном повјерењу, те позивље перовођу да прочита програм овог састанка.

Перовођа Ђунио чита,

по свршетку истог г. председник ставља скупштину на претресање прву тачку дневног реда: потражити начин како ће се боље закрпљивати по постојећим законима све што засијеца у народну ствар. —

Г. Жбутага говори о овој тачки и наводи како се много даје сваковрсних дација, тако да је свака обртност оштећена и готово у самом зачетку угашена због великог пореза, за то позивље скупштину да изабере један одбор, који ће владу замолити да смањи порез у опште а особито на обртност, као што су млизи, угани и остало. У исто доба замолити да се финансијалне власти не држе толико строгости закона, док се принахичи постојећи закон врху пореза.

Г. Паво Каменаровић истог је мњења, али само да се саде одбор не бира него нека се то остави одбору, који ће се изабрати да све закључке ове скупштине изврши.

Г. Ђуро Војновић предлаже: да се сви предлози писмено дају.

Ц. кр. повјереник каже: да је разумно као да се влада не држи закона при побирању пореза, за то ово одбија од владе. Дале говори да се влада држи старих закона гледе пореза, који се саде не слажу, али влада је већ почела приправљати нове уредбе врху пореза сходне времену а тако исто да ће се учинити њеке олакшице и у финансијалном гледишту.

Г. Жбутага одговара: да он није казао да

се влада не држи закона, него да се строго држи а требало би њеке олакшице, узевши у обзир слабо стање бокешко.

Г. председник одговара г. Војновићу: да се не могу предлози писмено доносити, јер сви незнамо писати, те би на сметњу било.

Г. Рачета каже: да се први точка не тиче економике, за то не треба ове пи мјешати.

Г. Ђунио одговара: да је баш овђе мјесто говорити и о економији народној, јер је иста тако опширна да се може о свачему говорити.

Мнозина су о овој ствари говорили доказивајући обсег ове тачке.

Накићеновић обраћа пажњу скупштине говорени: ми се пијесмо овђе састанули да водимо узалудне говоре и доказујемо један другом шта спада под ову тачку шта ли не. Она је тако опширна да се могу доносити разни предлози, с кога гледишта ко узме, за то препоручи господи говорницима да своје говоре што већма скрате, нека буде више рада а мање говора.

Г. Ђунио наводи како су напни непријатељи разгласили по новинама да су се по Боки завели њеки народни трибунали, који пресуђују све преступе. Позивље се на прастаре народне обичаје, које је Аустрија јамчила да ће чувати, предлаже да се разјасни влади да ово нијесу трибунали, него помирителни скупови ће главари народни мире браћу између себе да се не потезу по судовима, и то на основу прастаријех обичаја, јер шта је „крварина“, него мирње да се браћа не убијају и од једнога зла не чине многа. Још обраћа пажњу скупштини, како би добро било препоручити народу да се онеке опште великијех свадба, крснијех имена и погребна, ће се по толико дана проводи вријеме у залуд и упропашћује своје имање безпотребним харчом. —

Г. А. Старчевић позивље се на ријечи Накићеновића и каже, нека буду говори кратки и да се једна точка по једна ријешава.

Г. Председник затвара расправу о првој тачки и ставља на гласање предлог г. Жбутага уз поправку Каменаровића: да се Одбор изабере, који ће владу замолити да се што прије принахичи закон врху пореза а до тада нека се учини њека олакшица на млине и обртност. — Примљено једногласно.

Г. Ђунио предлаже: да опште установе страже пољске на основу постојећег закона врху пољарства. — Бијаше примљено.

Г. Председник изпаша предлог г. Ђунија на претресање: „да се влади разјасни да у Боки нема народнијех Трибунала, него помирителних скупова, ће се браћа мире.“

Г. Војновић знаде да је ово прастари обичај и да се и у самом Котору мирило, али данас пије тако. Влада је на основу казниног закона метнула под истрагу многе главаре сеоцке, који су се држали овог прастарог обичаја. Тако наводи примјер како су у Которској тавници

сте Риствини; Риствини, који ће кроз два дана доћи, да ми иште новце, што сам му обећао.

— Ва ћете му казати, да сте их вратили вашој пећаци чији и јесу, одговори Брокер врло наивно.

— Ех! А зар ви мислите, да ће он такви изговор примити? Грдаће ме, рећи ће да хоћу о њиховом трошку да се обогатим, да сам их издао! и шта вам ја знам казати?

— Неће! кад му кажете, да је вашу т ј ну њеко други одерио. На, ако хоћете, кажите му да сам то ја.

— То пећу никако учинити! новика Мерсен; ви га не познајете, он би био кадар да вас убије!

Чуши ово, старац не мога се уздржати да не помисли на Манина страховања.

— Не бајте се, рече смјешки се; пеће ме убити. Тијем изјесније, што му то не би помогло, јер, као што сам вам казао, хартије су на сигурном мјесту.

— Али како ћу му ја доказати, да ја нијесам узрок, што су се хартије нашле, кад у исто вријеме напунштам дружини и пећу да положим новце, што сам му обећао? Не, и опет вам кажем, Брокере, ваш је предлог неостварим! Ја морам да испуним, према Риствину и његовој дружини, обвезу, коју сам на се узео и нијесам слободан, да се од њих могу одказати!

— А зар обвезу према вашој пећаци, не морате прије свега да испуните? питах старца строго. Зар за то што сте располагали са њеком чести туђага имања, имате право да то учините и са малинијем остатком истог!

два главара из општине Новске. Зато би добро било да се на самог Цара пошаље прошња да се прекине ова истрага и моли опроштење.

Г. Рачета: пристаје да се на Њ. В. цара учини прошња у поменутом смислу, али да скупштина изашаље неколико лица, који ће прошњу предати у руке Њ. В. цару. —

Накићеновић: напомиње да је Беч подалеко од Воке, те да би се хтјело много трошка кад би се послало изасланство Цару, а Бока нема новца да баца без потребе. Наставља да би поменути прошњу могли предати Цару у руке бокешки посланици, који и тако иду у Беч на трошак народни. Ако је пак коме мило ићи да види Беч, то може и без да га ова скупштина шаље.

Ђунио: налази да је противност између предлога г. Ђунија и г. Војновића и наводи да казнини закон не признаје обичаје.

Г. Ђунио каже: да га није добро разумно.

Ђунио одговара: да се г. Ђунио држи обичаја а г. Војновић иште опроштење, у свом предлогу.

Г. Радановић парох говори: да се превину полемике а да се гледа што је од боље користи по народ.

Г. М. Зећ: да се установи одбор, који ће све извидити.

Г. Председник: да се најприје ријеше предмети у програму а казниње ће одбор бити изабран, који ће на основу закључака ове скупштине, вршити повјерене му послове.

Ђунио: да ће одбор вршити само оно што му скупштина опредјели.

Г. Рачета: да се одбор установи.

Ц. к. Повјереник: разјашњава да влада не би допуштала да буде неки одбор стални, који би посебице заступао скупштину.

Г. Рачета: опет одбор да се изабере.

Накићеновић: да ваља најприје довијети закључке по којима ће се одбор владати, па онда тек бирати Одбор, јер иначе Одбор не би знао обсег свога рада. Још се позивље на §. 6 унутрњих правила скупштине, по којему није слободно говорити о једном предмету више од два пута, а неки говоре по толико пута, шта више приметили су читав разговор, тако да изгледа као да смо ми дошли овђе да их слушамо како лијепо говоре.

Г. Рачета примјећује исто.

Г. Војновић предлаже: да се затвори расправа.

Г. Ђуро Тујковић старац каже: како је он до данас помирио више од десет крви, дакле он не види да је хрђав обичај кметовање, него он напротив држи да је необходимо пуштајући за наш народ; јер залуду би влада казнила вршца, кад се не би дало удолворење увређеному и кад се не би помирио по старом обичају. За то каже: нека закон врши своје, али нека оста-

— Шта да радим? Шта да радим, мрљаше Мерсен у очајању.

— Чините онако, како сам вам казао, па ја одговарам за све. Ништите сад одмах, ту предајте, вашој пећаци; за тијем ћемо отићи банкијеру, коме ћете предати новце, а кад дође Риствин, ви му испричајте све, али све, шта је било између нас. Накад нијесам употребљавао других лукавства, до искренности; на сам увјерен да ће она и сад успјети. Ви ћете се лакше отријесати вашијех ортака, него што и мислите, јер кад виде, да немају шта вите да вам узму, они ће вас одмах напустити.

Хенрих Мерсен, у кога воља бјеше са свим сломљена овим борбама, устаде, поспушан као дијете, и узме да његовој снаси и паћаци напише писмо, које му Брокер диктираше. У овом писму објасњаваше му он његов положај и јављаху им да код банкијера положе остаток Олимпијног капитала.

За тијем обојица одоше и банкијеру и предадоше му назначену суму и Мерсен признаде да је сад великог терета ослобођен, помишљајући да му више није у власти, да Риствину жртвује новце, који нијесу његови.

У четвртак, као дан школског одмора, учитељ прима понуду Мерсену, да остане код њега до мрака. Овај последњи, бојећи се повратка Риствиновог, тражаше заштите, и слоге, у свом новом пријатеља, да б се грозећој непогоди отрести могао.

(Наставиће се.)

постаје пунољетна и договорена њенијем стрипцем, Саудером, она ће ми потражити рачуна од мога турсисања, који ће показати како сам управљао масом моје пунице. Ма шта да чиним, обесчасен сам! Идите, идите, учитељу, посетите хартије власти. У мојој несрећи тјешину се тиме, шта ћу и Риствина сатрти!

— Не! По хиљаду пута не! ви пећете бити обезчашћени, новика старац силовито; питам вас још једном, хоћете ли, или не, да послушате моје савјете?

— Хоћу, послушаћу их, мој добри и врли Брокере, та ако ви из каквог другог узрока, а ово из благодарности према вама, који ми толику услугу указујете, мени који сам вас толико пута вријеђао, рече Мерсен, узевши учитеља за руку.

— Е добро, почем изјавиште да вас више никакви материјални интереси не руководе и да, као што кажете, немате ништа, до слабог остатка имања ваше пећаке, то одмах, још данас, треба да пишете госпођици Ван Лимден, да тај исти новац полагете код банкера, који ће га држати на њеном расположењу, поштом његовог кореспондента из Амстрдама. Ви ћете јој казати, што она већ зна, да сте, не вјештом инсинуацијом, компрометовали њену пачину; искаћете јој термин, док јој узможете све издати, па онда отиђите у свијет, у Париз на примјер, гдје ћете, вашим досадашњим саобраћајима и средством заузети положај, који ће вам не само ваше свакидашње потребе подмиривати моћи, него ће вам још помоћи, да, мало по мало, повратите вашој пећаци мироз, који сте јој упропастили.

— Добро! прихвати Мерсен, али заборавили

не кметовање као једини пут братског помирења, узајамне љубави и слоге.

Г. председник износи на гласање предлог г. Бућина и каже да би се могао сјединити са Војновићевим и Тујковића.

Буниво каже: да има велике разлике.

Навићеновић разјашњава предлог г. Војновића — јер он онај час не бјеше присутан — те каже како су невини страдали многи главари због помирења, за то би добро било да се саде иште од пара милост да се прекине даља истрага. У исто доба могло би се објаснити ствар и доказати како овај обичај постоји од старине а ни једна власт, до данас, није бранила да се врши.

Г. Буниво доказује да се казнени закон не обзире на обичаје.

Г. Војновић износи свој предлог писмено: „Да ова славна скупштина, у име свију опћина бокешких, пошаље молбеницу Њ. В. цару да благодружи укинути вестраге и опростити свијем општем, који су преступили постојећи казнени закон, употребљавајући по прастаријем народнијем обичајима, неко право помирења“.

Г. председник примјећује да у скупштини неприсуствује нико као посланик опћински, за то да иста није власна у име опћине шилати какве молбенице, за то нека се из предлога остави: „у име свију опћина бокешких“, него скупштина нека шаље у име своје.

(Наставиће се.)

ДОПИСИ.

— п. ВИСИЕ ПЕНТЕ, 29. Септембра. — Да имам су чиме обрадовати читаоце „Црногорца“, би вам писао често. Овако ми је тешко напутити се да јављам шта се у овим крајевима збива, јер морам бележити само нешто вијести, а тога добија „Црногорац“ и са друге стране. На ипак ћу вам сад о једној ствари говорити, једно што мислим да треба у нашем народу да се сазна и добро утврди, а друго и за то, што је већ главно од тога познато. Приповиједићу вам даље, шта је са овајем Србима, који су овђе поимени, шта је са Лазом Костићем и Јовом Павловићем, уредником „Панчевца“.

Ни до данашњег дана, нико не зна, што је мађарска влада дала поансити те људе. Прошло је више од мјесеца дана како чаме по тавницама, нити знају они зашто су у тавницу турени нити кога од њиховијех пријатеља. Шта више, ни судови који су надлежни судити им, не знају о томе ништа. Павловић је у Панчеву затворен, и у томе мјесту нико не зна за узрок томе; нека пису ни једанпут још испитали; није тамошњем суду о његовом затвору ништа јављено, нити је тужба поднесена (да Богме није се ни могла поднети, кад човек није био ни испитан ни о чему).

Костића је влада мађарска дала допјети у Пешту, ваљда да му пештански суд суди. Кад су га повели из Новог Сада, где је најпре био затворен, поплашили су се Мађари ваљда какве буне, те га не дадоше у Новом Саду на параброд, него га зором на затворени коли одведоше до првог села више Новог Сада, те отуда уђе у параброд. У Пешти га стрпаше у неку ансану где затварају најгрђе зликовце, и нити га пуштају отуда на јемство, да стоји у слободи до суда, нити пуштају коме од његови пријатеља, да се њиме саставе.

Костић је у Београду при ручку у биоградској општини говорио једну здравницу, те се мисли да је то узрок што га уапсеше, како сам сам и први пут јавно. Но неће то бити. Павловић није ни ријечи рекао па је омет уапшен. Биће дакле нешто, што нико не зна, и колико се мени чини, биће да је влада тијем апшењем наумила извести неко велико дјело. Са овим апшењем мислила је влада уловити све прваке самодоумне народне странке и тако целу странку распутити или сатрти. Ја би рекао, да се у томе не варама, исто као што се не варама ни у томе, да јој неће испасти план за руком, јер неће паћи ни код једног ништа што би могло навадити какву кривцу на цијелу странку а ни на поједина лица, па ни на њих саме, који сад у тамници чаме. Наћи неће влада ништа, јер нема ништа. Само људи за право бога пате.

Милетић је пре два дана у сабору питао мађарску владу је ли јој познато што о затвору тих људи и зашто су поимени, и искао је да се што пре изнесе пред суд, да људи не труну у тавницама. Но влада није одговорила ништа, и Бог зна хоће ли и кад ће одговорити.

О сабору угарском не пред да вам пишем. Њихове ствари врло се мало нас тичу, парочито ове, које су се до сад расправљале.

Него вам морам саопштити нешто о комесару, кој је влада мађарска изаслала да разгледа стаме управе са народнијем добрима. Ја сам вам о томе једном приликом већ писао, те сад не морам понављати, како је то дошло, да влада изаште свога комесара, који ће се пачати у наше народне ствари. Ви већ знате, да је то све Анђеловићего масло.

Тај комесар дакле ситио је доље, и дошао у Нови Сад, скупи око себе варошке чиновнике те им је говорио беседу, у којој је међу осталим рекао и то: да је народ српски „у овим крајевима стекао привезу аутономију и богато народно имање. По томе има нешто да чува, а ко што има да чува има и да изгуби.“

Као што из тих ријечи видите, мађарска влада прети нашем народу, да ће одузети народну аутономију и — имање.

Ја не знам шта мађарска влада мисли, али знам то, да се сваки човек брани од пустаје, чим и како може, и да ће прије погинути, него пустити из руку, да му пустахија отме оно што су његови дедови, оцеди и он сам крвавим знојем тежи. Ми смо се са Мађарима тулили 1848 год. за то, што писмо хтели допустити да се привени протоколи воде на мађарском језику; тешко да ће народ српски олакше пустити, да оде народно имање у мађарске ценове. Времена су чудна а мађарска влада објестна — може свашта бити.

Из БОСНЕ, 24. Септембра. — Радостан гаас доприје и до нас овамо: да је Стојан Ковачевић са више браће из мостарске тавнице умакао, и да се већ у јуначкој Црној Гори паходи. Како смо дочекали да се витешки кнез Никола за Ковачевића заузео, и он је свога побочника г. Радопића у Сарајево спремно, то смо чврсто држали да Ковачевића Турци на брзу руку погубити неће. Да је Стојан Ковачевић сам себи оставио био, и да се Црна Гора за њезаузимање, то би га Турци већ одавно смакли, као што су то већ више пута учинили. Ми се особито радујемо што чујемо и видимо да се господар Црне Горе за Србе чах из Херцеговине, код такве прилике заузима, дај Боже да се неколико Српство с њим још већма дичити буде, те да Српство уједиња и ослободи!

Новости из ових крајева немам вам овога пута јавити, окром да је једна хајдучка чета из бановине (банске војне крајине) овамо к нама прегерана, влада је наредила да се пети прогоне, али будући да се још ништа не чује: да су овамо какво зло починили, то ни поћера знатна није.

Чули смо и то да су у Новом Саду брата Лазу Костића, а у Панчеву Јову Павловића због здравница и говора на биоградском банкету код светковине затворили, и Костића већ у Пешту спремили. Ето видимо да ни наши Турци таксе не поступају, јер до данас још у никога не дирнуше који су у Београду код светковине били. Мађари с таквим поступком само своју слабост показују, кад се они од правих ријечи и папаница плаше. Шта ће онда бити, кад руски Козаци мађар-орсак поплаве? Хопвиди и пештанска тавница, то је мађарска узданица. Врјеме носи своје бреме, а левола редом иде. Ако ми Срби сложни будемо, то ће Бог нама помоћи, а Мађари и њима равни никада нам нешкодити неће.

Из ЛИНЕ, 25. Септембра. — Није доста што нас у свему неправда гони, и што и сама влада на путу стоји те се умно развијати не можемо, јер нас у нашим црквено-школским стварима пречи, распуштајућ нам црквени сабор, и удаљујући с управе митрополије мужа, који пољерење народа ужива, — већ нас постиже особито у горњо-карловачкој епархији још већа несрећа јер нам премину добри владика Лукијан Николајевић, и наша епархија, која је једва попуњена опет удова остаде. Са смрти владике Лукијана претрпјеће наша црква грдни ударац, а ако на управу епархије вољан и озбиљан муш што скорије не дође, то ће наше ствари још трошавије опстати, него што дондас и јесу. Да ли ће влада у договору с новим управитељем митрополије владиком Грујићем, сабор сазвати још се ништа не чује, опћине из разних крајева спремају цару молбе и жалбе, али се бојим да ће жалосно користити, јер се цар обично на народ не осврће, већ онако ради, како је Лапају по вољи. Нами ваља издурати, а Бог ћу роду нашем помоћи, као што ће и наши противници своју плату добити.

Ј. Н. ХЕРЦЕГ-НОВИ, 28. Септембра. — У 35. броју „Црногорца“ има неки допис из Босне, у којем се безразложно напада опћина херцег-новска, због тога што је стала на пут да се не троши народне благо узалуд.

Непознати г. дописник изврће ствар, те је изпаша на видик, као да је опћина пошла на руку влади, која бајаги хоће да сагра овај српски благодјетелни завод на приморју. Није ми овђе намјера да браним владу, али у хатар истине морам казати: да је влада баш овђе показала да јој лежи на срцу овај завод, више (?) него и самој опћини, (!) јер се опћина одавно могла увјерити да се повиди у тамап бацају, те је могла препречити ово зло; али није, из јединог обзира, да не би увјередила старца професура Мршу. Што пак госп. непознати дописник каже: „да је опћина слично влади послужила и да је малодушно пуштала владу да пок у срце засади овом млађаном народњем заводу“, ово не стоји, јер опћина херцег-новска, није попустила влади, ће је имала разлога, ни у времена највећег апсолутизма, кад се није гледало на право, а немо ли ће данас. — Остала потварања г. непознатог дописника, у горе поменутом допису, остављам на страну, а саде прелазим на саму ствар, па нека поштовани читаоци овог листа пресуде, да ли је опћина имала право поступити као што је поступила. —

Три српске породице, Бошковића, Турковића и Лакетића оставили су својој отачбини своје имање, да се установи заклада, из које би се издржавала учена морепловства у Србину. Бити ће већ преко петнајест година да се отворила школа морепловства, у којој је до данас предавао банетан Мато Мрша све науке спадајуће морепловству. При том о трагу пет година отворила се приправничка школа у истом заводу, ће се младост приправљала на својем српском језику, да ступи у одјељење морепловства. По будући да професур г. Мрша, није имао испит професурства, влада није припознавала свједочење, које би он издавао својим ученицима, за то се почео број ученика с године на годину умањивати тако, да ове последње године није посеђавало ону школу, него пет љака. Још од године 1865 влада је позивала опћину, која има право надзора на ону школу, да нађе способног професура, јер г. Мрша није кадар предавати науке морепловства нити има потребити испит професурства, иначе затвориће се онај завод да младост не дагуби. Опћина је све до ове године стада скршенијех рука, само би послала у спису владину наредбу г. Мрши, па би опет остало све по старом. Опћина се овако понашала, не што је била увјерена да има какве користи од туца, него једино што се гледало на сједине професура Мрше и на њеко тобож пријатељство.

Сада пак о трагу мјесец дана дошла је од владе строга наредба, у којој се каже да професур Мрша није у стању предавати науку морепловства по садашњој системи, за то, ако се новом школском годином не набави професур морепловства, који је способан предавати дотичне науке, да ће се онај завод затворити. Најпослије иста влада позиве опћину на родољубље и каже ако опћина заступа праве користи народа, онда нека се постара да предупреди зло, које пријети опом благодјетелном заводу. Али опћина, прем да је увјерена била да влада овђе има разлога, ипак позвала је писмено професура Мршу да иде полагати потребити испит професурства, како би могао и даље остати у опом заводу. Г. Мрша одговорно је да би он држао испод достојанства саде по старости полагати испит, те да не ће, премда закон врху школе каже јасно: да школа не може бити јавна и призната ако професури нијесу испитани. Саде питам: шта је могла опћина на одговор г. Мрше урадити, него му обуставити плату и отворити најтечај на његово мјесто, као што је већ и учињено. При том морам напоменути да се ове године промјенио управљајући Одбор заводом Благодјетелног завода у Србину. Сада састављају одбор господа ова: Анто Јапковић Шпиро Гојковић, Нико Станишић, Лука Павловић и Мићо Гудељ, сви познати и освједочени родољуби, којима је преча корист народња, него ли чије сродство, или пријатељство. Они су дакле људи, заједно са опћином, прегнула да се завод у Србину уреди, као што је била света циљељ блаженопочивших осповатеља. Зато се отворио стјечај, не само за учитеља морепловства, него још и талијанског језика, а учитељ српског језика већ постоји, који ће новом школском годином, покрај досадашње дужности,

имати још да уреди башту око завода, која је до сада бадава лежала, те ће се тако ученици покрај осталих наука бавити и пољоделством. Још се мисли питати од дотичне власти одобрење, да се узможе полагати испит од поморског часника и капетана; тако наша младост не ће бити приморана да иде на страну изван отачбине полагати испит, као до сада.

У осталом мислим да не би згорега било проговорити коју овђе и о стању закладе.

У заклади дакле има: у државним задужницама, нагодбама и готовом новцу фор. 9235 и 59 н. Осим овог у непокретним добрима: као двије куће и магазин у Тријесту и у Србини кућа је је исти завод са околостоећом баштином свега у вриједности око 40,000 четрдесет хиљада форинти. Овђе се има зафалити досадашњем управљајућем одбору да је ова задужбина у добром стању. —

Као што се види дакле заклада је у цвјетајућем стању, па били било од Бога грехота а код људи укор и срамота, кад би се пустило да се ово народње благо троши и даље узауду.

За овај пут пећу даље: sapienti pauca. него само питам: је ли истина да је школа морепловства тежики ударац подијела, као што господи дописник каже? одговор остављам поштованим читаоцима овог листа, а кога тишти неск се одазове. — (Морамо примјетити, да наш г. дописник није „нападао“ на општину, него је, то смо увијерени, у чистој својој родољубивој намјери оно писао. Ако је међутијем стање ствари овако, као што се у овом допису излаже, ми се радујемо, као што ће се извјесно и наш г. дописник радовати, али од њега, понављамо опет, одбијамо сваку сумњу, да је имао с општем ријечима какву рђаву намјеру. У.)

ЦЕТИЊЕ, 12. Октомбра. — Њ. Св. кнез Никола I. био је у Цетињу са својом пратњом отишао у Чево гдје је три дана пробавио, те се у Уторак здраво повратио на Цетиње.

— Г. Јовин, руски консул, који се овдје пећезу дана бавио, вратио се у прошлу Суботу опет у Дубровник.

— Протлијех дана био је на Цетињу мајор турски г. Тефик-беј. Био је послан од своје владе због пошљедњег сукоба на граници. Дознајемо, да је исти признао кривицу турску и да је изјавио готовост од стране своје државе на поравнање ствари.

— Многе су новине дошле вијест, да је влада турска „отјерала“ нашега агента из Скадра. Исте новине нијесу промишљале, кад су ту вијест дошле, јер влада, и ако је турска, није могла то учинити, ван кад би се ријешила на рат с Црном Гором. У ствари је толико истине, да је паша Скадарски, последије боја липовскога, поручио нашем агенту, да остави Скадар, по агент наш није то учинио, догод није добио позив од своје владе, да дође на Цетиње. Међутијем агент црногорски опет ће до који дан поћи на своју дужност у Скадар.

— Од нашега дописника из Мораче добили смо овај допис, у којем се јавља о даљим догађајима у Липову. И ако смо и ми већ неке исте ствари јавили, ипак га у цијелости саопштавамо:

„Пошто сам читаоцима „Црногорца“ на јавност изнио славу побједу црногорску над турском војском 16. пр. м. у Липову одржану, то увијерен сам да читалачки свијет жељно изчекује из овога краја ће је криви онај сукоб био јошт какву новост чути. У толико пак срећан сам што читаоцима вашим јавити могу, да Турци из Липова онај дан изхерани с великим не само војске него и материјалним губитком срамно у Колашинску казарму под затвор утисли, и већ даље несмјеше се усудити да по своје неваљалом напред скројеном преварном плану нападају на Липово на границу црногорску на ово гњијездо, које славне соколове свагда рађаше, који су храброшћу својом свагда готови и спреми дочекати велика јата азијатски враћа, као што то онај дан у Липовском боју дјелом посвједочише. Наша влада чим је онај дан извјештена била о догађају који је у Липову бијо, одмах је с Цетиња овамо послала војводу Пламенца и војводу Милана Рајевића. Пошто је иста влада извјештена била да је турска војска напала пријеварно на границу црногорску то морала је из тога закључити да ће

Турци започету неваљалу намјеру своју даље продужити; зато наложено је било војничким командирима, да с војском обједу граицу уздуж Колашина. И тако на брзу руку окупило се бјеше овде 10 батаљона црногорске војске. Истина ова војска није заповјест имала да удари на Турке већ да чува право границе Црногорске; али и пак окупљена јуначка црногорска војска добрим оружјем и јаком чебаном и другом војничком опремом снабђевена ускитјела бијаше жељно изгледајући кад ће јој се изрећи да Колашину врати ону исту здравцу, коју Миралај г. Салих бег црногорским поданицима у Липову намјерио бијаше задати, да се сиромас у намјери непревари, а није чудо што се преварио у намјери, пошто с Црногорцима још није у бој ступао, а сада нека зна шта су Црногорци.

Међу окупљеном црногорском војском, као стари и одвећ храбри и вјешти војсковођа дошао бијаше г. Новица Церовић, који свако јутро за неколико дана пуцњавом топова поздрављаше Турке Колашинце, као ваљда да их опомиње, да би их могла иста она судба постићи, која их је пре 14. година његовом управом постигла била.

Истих дана кад је ова војска на граници окупљена била у Колашин дођоше два паше, и то сјеничар мутесариф Фан паша и војнички командир Ибраим Паша. Они видећи на граници која је близу саме вароши приближена окупљену војску црногорску одмах послаше г. Осман-агу Авдигаћа сјеничарина код начелника морачког г. Баја Бошковића да од стране обоју паша изјави да они нијесу дошли у Колашин да с Црном Гором ратују, већ да започетом између обоју сусједних држава зду на пут стапу, а толико у исто вријеме молише да се распусти с границе црногорска војска. Г. Баја Бошковић начелник морачки турском посланику одговори: да ни војска црногорска нема заповјед турске нападати, а што је већ толика војска црногорска на граници окупљена томе господа паше немају право да се чуде пошто им добро познато бити мора да је скупу толике војске повод дао г. Салих бег Миралај или боље да речем висока турска влада, која је покрај од неког врсмена добро постојећих црногорске и турске државе одношаја повриједила право границе. Ни то посланство господо паше у Колашин свршено умирити не може, него опет писмено обратише се војводама Пламенцу и Рајевићу, у коме најучтивим начином позиваху их на састанак.

Пошто је паша влада војску с границе распустили дала наименовала је једну комисију да с Турцима састану се и гледе кривава догађаја у преговоре ступе. Црногорска комисија одређеним члановима турске комисије најпре предложила је да устроје један вербање у два екземплара акт, у коме да попишу сва она мјеста докле је долазила турска војска онај дан. На овај предлог турска комисија морала је пристати. Акт овај у колико ми је познато већ је устројен и од обоју страна подписан. Ових дана одређена комисија како чујем држати ће опет законите сједнице, а држим главни посао комисије бити ће тај, да изнађу праву границу између Липова и Колашина из чега видит ће се на чију је страну онај дан био кривава онај сукоб.

— Г. Буро Зеновић из Паштровића послао нам је изјаву против онога, што је у „Црногорцу“ речено, да нам је чудно, како је могао оп протестовати против законитости збора. Изјава му је много опширна за наш лист. За то је неможемо штампати, а мило нам је што можемо изјавити у име његово, да он никако није имао рђаву намјеру против збора.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

Народну скупштину српску у Крагујевцу отворио је кнез Милаш 25. Септ. овом бесједом:

„Поштовани посланици!

Ступајући у вашу средину, испуњавам пријатну дужност, дијући, пре свега, израза осећањима топле признателности на свима оним знацима пажње, што Ми, приликом ступања Мога на владу, бише благонаклоно указани од стране високе Порте и великих гарантних Сила, као и од стране других пријатељских држава. Не мање мило Ми је захвално споменути и оне многобројне и неспорне доказе љубави и одушевљене

преданости, којима бих, том приликом, предусретнут од стране драгога Ми Народа Српског.

Сретап сам, што под овако паклоним одзивом, и споља и у земљи, могу први пут да отворим седнице Народној Скупштини, и у договору са њом да приступим решавању задатака, који нас чекају. Договарање остало нам је у наодеће од наших старих. Држати се овога лепог и корисног предања Мени је у толико лакше, што је оно сад освештано и Народним Уставом, који сам Ја готов да укреним својом владалачком заклетвом.

Полазећи са ове чврсте и простране основе, ми наилазимо на широко поље, које се отвара сваковрсном раду нашем. Нема сумње да наша млађана кнежевина има права да се поноси знатним напретком, који је постигла за кратко време свога бића. Но колико мора бити огроман посао, који је још чека, кад видимо, где и старе државе, које од векова и у много лакшим и повољнијим условима постоје, још и данас налазе се у непригодном раду преображавања и усавршавања!

Наше законодавство има недостатака, које нам треба исправити; има празнина, које се морамо трудити да испунимо.

Просветна је свага наша недовољна; одбављене моћи наше требају још развитка и усавршавања.

Још многи обилни извори земље наше стоје затворени и неупотребљени. Трговини треба отворити нове путеве, међу којима на првом месту стоји жељезница. Радивости остаје нам да створимо јача јемства развитка; а највећу пажњу нашу треба да заузме земљорадња. Пољска привреда има у нас све природне услове за добар успех. Пречега и разумнијег задатка не може бити за нас, но да употребимо елементе, које нам сама природа тако обилно пружа. У њима лежи поглавито снага и богатство Србије.

У овоме правцу подносиће Моја влада сходне предлоге народној скупштини. Задатци су ови тако важни и многобројни, да их једна једина скупштина, па ни једна једина законодавна первода не може све да обухвати. Треба ће и времена и труда да се они савладају, али се савладати могу, падајући се у добру вољу и родољубље, којима се одликује народ Српски.

Један део ових послова припада овогодишњој Скупштини, но много знатнији чека вас идуће године.

Поштовани посланици!

Ви сте већ стекли права на Моју захвалност и признателност отачбине. За време Мога малолетства, т. ј. онда кад је Србији требало највише напрезања и сагласности, ви сте најусрдније радили да одговорите своје позиву подпомажући владу Мојих Наместника, којима сам и Ја у својој прокламацији, одао заслужено признање. Нове заслуге чекају вас на пољу рада и родољубља. Бог нека благослови ваш труд на срећу и славу Србије!

Претједник је скупштине опет М. Карабиберовић.

Гласови, који нам долазе од војвођанских Срба све су жалоснији. Гоњењу од стране мађарске владе нема краја. Није доста што су познате Србе бацили у тамницу а без узрока, или бар да се узрок још до данас не зна, него се то затварање и даље продужује. Јављају нам да су сада у Ср. Карловцима затворили ватренога родољуба Шандора Радовановића, и то због „управе величанства“. Од како је из 1848 године познати гроф Андриши, аустројски министар Мађари чудо чувају цара од Срба, који су исте године за њега петицијом пожртвовањем проливали своју драгоцјену крв.

Милетић је интерпеловао владу у саберу због тијех гоњења и влада је равнодушно одговорила да затворени Срби спадају под суд, а суд мађарски да није до сада дао повода сумњи. (!) да би могао незаконоито радити, а ако би радио онда да над њима има закона. Знају Срби врло добро, колико вриједи тај закон, кад се њих тиче.

Но што у Новом Саду бива, то је већ превршило сваку мјеру. Тамо изгледа тако, као да су Срби опет на прагу год. 1849. Влада мађарска послала је недавно у Нови Сад свога комесара да извиди стање народнијех добара. Но комесар тај показује сада, да он има праву политичку мисију. Он се мјеша у све послове народне и у све његове заводе. Последњи број

„Заставе“ приповједа нам како је самовољно поступао са првеном скупштином, како је при томе у војна силу употребио. Довида сваки Србин с пестриљем очекује, да види, на што ће ово изићи, јер познавајући челичну свијест наше тамошње браће, ми смо увјерени, да они у борби тој неће попустити. И Боже им дај сваге, да је издрже!

О Базену јављају из Париза, да са својим бранитељем нема никакве наде, да би могла његова партија имати заштитну улогу. Базен сам је у страху, да би могао бити осуђен а la Rossel — и устријељен. Два енглешка часника, с којима се маршал на Криму спознао, да су једне особе, неје би му могле спасити живот. Ова су се понудили његову бранитељу, Лахауду, да ће га код коначне расправе као војнички присједници подупрати.

Немачко-француски рат поновити ће се дакле на скоро код зеленог стола, — а велико је питање, да ли ће сад у њем ова два Енглеза одржати побједу. У француској војсци влада велико огорчење проти маршалу Базену, те се само боје, да би га у најгорем случају могао присједник републике помиловати. Али већина жели, да Базену стигне заслужена казна. —

Н О В О С Т И.

— Српска скупштина у Крагујевцу предала је кнезу адресу као одговор на његову престојну бесједу. Адреса одобрава све што је у бесједи речено.

— Бугарска црква, одбако ју је патријарх прогласио расколничком, постала је са свијем независна. Сви главари бугарски, који се у Цариграду налазе и многи свештеници поздравили су свога егзарха не само као првеном, него као и политичку поглавицу своју.

— Дио горње и средње Италије са свијем је поглављен од многе кише. Услед тога жељезничко друштво обуставило је на оном жељезницама своју радњу.

— У Мадриду букнуо је опет устанак, али не Карлистички, него републикански. Замашај му је велики и влада је у великој брзби.

— У Берлину је умро 2. ов. м, принц Албрехт, најмлађи брат цара Вилхелма у 63. години свога живота.

— Принц Наполеон и његова жена Клотилда дошли су изненада у Француској. Влада, ослањајући се на скупштински закључак, заповједила му је да одма остави француско земљиште. Принц је изјавио да неће, док се не употреби сила, која је и употребљена, те се тако вратио у Швајцарску, одакле је у једном повину парижским протестовао против тога поступка владине.

— Између Гамбете и Тијера настао је отворен раздор. Тијер, не искрени републиканец, изазива све веће незадовољство у земљи, а Гамбета постаје толико милији Французима.

— Угарска влада као да се налази у највећој кризи. И сам њен орган „П. Лојд“ потврђује, да се Дејакова странка распада и по томе да ће Лоњајева влада морати пасти.

— Из Париза јављају, да је Русија у Вашингтону учинила велике наручбине зарад наоружања своје ратне морнарице.

РАЗЛИЧНОСТИ.

(Трећа конференција женскиња,) састала се у прошлу петак. Председник исте изишло је, пром овога што нам је познато, још и то на среду, да је „женско питање“ једно од оних које прво мјесто у данашње доба заузима. На 60, за женитбу способних, мушких долазе 180 девојака. Питање је сад: шта да се ради с девојкама које не могу да се удаду? Говорник додаде, да су грдни ратови, који се воде по Јевропи и Америци, толико мужева прогутали, да се озбиљно мора размисљати о томе како да се ријешити женско питање. Говорник мисли да је оснивање женске задруге врло добро средство за ту цел. Те задруге пада да се старају да покрену и тјелесну и душевну снагу женскиња. Уланд, поинар из Ливике, говорио је како би женскиње требало примати у државну службу и дозволити им да слушају више науке. Једна женскиња, канетаница Леополдова, захтјевала је да се код појединих законодавства издјествује да женскиње добију право самосталног распо-

лагања са својим имањем, а поглавито да могу менички посао цупо важно вршити. Сви ови, као и пређе поменути предлози који су на овој конференцији изнети, примљени су од стране конференције с хвалом.

(За дукат се удала.) У помошкој жупанији живљаше убога, ал врло дјепна удовица. И њој се је допадао неки удовац трговац, и њему се за њом изманиле очи, — ал како ћеш помоћи, она убога, оп богат. Пу женска је глава досјетљива, особито кад је о женитби. Задњи дој иметак златан дукат; неби ли дој послушно! Једно јутро промијени код трговца дукат и купи за добивене новце — опет дукат, те тако удри код њега мијењај вредност истог дуката неколика мјесеца сваки други трећи дан. Најзад га обима златом, он запроси и изпроси богату тобоже удовицу. Од ње дашто нитко веселији, ал се и трговац разумни удобровољи, прем га је женчица заслијенила, мислећ сам у себи, „кад је мене изкусна трговца онако лијено преварила, куд ли ће камо неiskusне моје купце!“

(О преуређењу козака.) Знаменовање пруске војне снаге припукало је генерала Пистолкорна, те је у Ташкенду у Туркестану издао дјело под насловом „Спомена о вредности рускога коњаништва.“ Пистолкорне предлаже, нека се укине све уредно коњаништво, а на мјесто њега нека се другачије уреде и оборукају Козаци. Нека им се даду репетирке пушке, те нека се преобразе у врсту пјешачтва, која би и на коњу војевала. То све да неби много муке ни много новаца некало, будућ је сваки Козак јашноц, те му је непотребна обука за коњаника. Осим тога у Русији је сила божја коња. Такове војске могло би се уредити 500,000 момака, ако се у њу уброје људи из азијатских степена, који би били особито добри војници. У миру неби та војска држави скоро ништа стајала.

(Да се промијени церемонија код вјенчавања.) Како је сад мучно уздржавати жену, предлаже енглешки један лист, нека се промијени церемонија код вјенчавања. Свештеник имао би изпред младожења питати: „Тко се усуђује узети ову жену? — На то питање уздахне младожења неколико пута, погледа добро заручницу и ако је се већ никак неможе оканити, одговори: „Ја се усуђујем!“ — Кад младожења тако изусте, нека буде женитба ваљана.

(Смртност ожењених и нежењених.) Према статистици Француске, Белгије и Холандске, од 1855 до 1865 изводи Вертољон следеће податке: од 1000 ожењених људи између 25 30 године умре 6, а од 1000 нежењених између 25 и 30 године умре 10. Од 1000 удоваца између 25 и 30 година умре 22. Од 1000 ожењених људи између 30 и 35 године умре 7, а од 1000 нежењених у том истом добу умре 19. Тако исто стоји сразмера непрестано даље. Из овога се види да умиру више нежењених пожењених људи, и да су при изложени већим болестима по последњи. Кад се човек рано, пре 20 год. ожени, тада је цифра умирања много већа, јер од 1000 такви младожења умре 50 што се раниа са смртношћу између 65 и 70 године старости. Хефалад је савршено противан рапој женидби и оп таквим младожењама пророчествује рану старост. И тамо где не послоји законска забрана о женидби пре 20-те године, ваља је, за добро народње, увести.

Код женскиња рана удаба нема исте последице, које код мушкиња рана жендба. Од 1000 удатих жена, између 30 и 35 године умру 9, а од 1000 девојака у том добу умре 11. Од 1000 жена које се пре 20 године удаду умре 12, а од 1000 девојака у том добу умре 7.

Према овоме савршено је оправдана изрека Франклинова. „Да људи треба да теже за брачним животом, јер тек брак је право друштвено уједињење. Из љубави мужа извире она сила, која је кадра живот да одржава. Та сила чува човека од лудила и злочинства, таложи му бодове и одклања смрт.“

К Њ И Ж Е В Н О С Т.

— Наш славно познати и најумнији пјесник Змај Јован Јовановић позвао је у скоро на преплату на своје пјесме, које издаје под именом „Булић и увелци“. Сада објављује, да се тек шездесет преплатника јавило. Ово је за нас све срамота, нити се може оправдати толика немарност наша. Пјесник и потоњи пут позива на преплату. Хоћемо ли бар сада достојно одазвати му се. Ми се надамо. Још

можемо јавити да су поштоватељи Јовановићеве лире на Цетињу близу стотину књига за себе узели. На њих би се могли многи угледати! Књига кошта 50 новчића.

— Српска народна задружна штампарија у Новом Саду издала је „Неколико народних пјесама за учење на изуст. Цијена само 10 нов.

— У Биограду почео је од 1. Септембра излазити нов лист за политику, споменути и право под именом „Правда“. Уредник је г. Урош Кнежевић, који је и прије двије године уређивао правнички лист под истијем насловом. Цијена је год. 150 гроша.

— У Биограду ће излазити још један други политички лист „Уједињење“. Сада је изишао само угледни лист. Изгледа, као да ће он заступити „Радника“, који је престао излазити.

— М. С. Милојевић, гимн. професор у Биограду позива на претплату на другу свеску „Путовање кроз праву (стару) Србију“. Књига има 17 табака, а стоји 1 ф. и 40 новчића.

СВЕШТЕНИЦИМА.

Ових је дана изишла у свијет књига под насловом:

„Правило светих Апостола“
(*Canon SS. Apostolorum*)

српски превод с тумачењем од Н. Милана, професора канонич. права при Богосл. заводу у Задру.

Књига ова саставља почетак подпуног издања свију канона наше православне цркве, који су били утврђени на посљедњем васијонском сабору.

Незгода, која се показивала у црквеној пракси сваком нашем свештенику, због недостатка кормчијих књига; не тачност издања самих кормчијих књига, које су и највјештији свештеници могли забунити; потреба данашњег доба да се познају и пољају канони наше православне Цркве, — све то најјасније показује корист таког издања и неопходност за сваког свештеника без разлике да набави таку књигу. Од саучешћа свештеника к овој првој књизи, зависи ће да ли ће раније или касније илии друга књига, која ће садржати правила првих васијонских сабора.

Цијена је књизи само 35 новчића и може се добити код православ. задарске Консисторије или код издаваоца.

П Р И П О С Л А Н О.

Многопоштовани г. уредниче!

Молим да би сте благоизволи уврстити у дојућем броју вашег листа ово мало редака које шаљем за оправдање моје личности.

КОТОР, 29. Рујна 1872.

Читајући у броју 36 „Црногорца“ стављено у чланак од некаквог господина маловажног! имам чест јавити свијету на виду да сам био више пута изабран од вијећа и управитељства обшине грбљске за говорити пред високим лицима? Тако исто и овог пута бих изабран за говорити на име обшине пред Њ. В. надвојводи Албрехту, а не како г. дописник даже да сам сам искочно, колико толико, познато је овом народу моја способност и да колико у једном толико у другом језику, пијесам ни једне погрешке учинио (то се види из ове изјаве. У.) како што г. дописник доказује, а то и народ оспједочити може, а тај г. дописник да је мене похвалио ја би имао велику увреду а тако мислим да имам велику похвалу, позивам га дакле ако је поштеж човек нех изиђе на поље. (Куда? У.)

Војин Бућин.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Наступила је четврта четврт ове године. За то позивамо свакога на претплату. Претплатнике наше молимо да понове претплату, а оне, који нам што дугују, да нам плате.

Од првога Новембра свакојем душнику изијећемо рачун, јер хоћемо, да смо до краја године на чисто.

Цијена је изложена на челу листа.

Уредништво „Црногорца“